

“Die videobanden, dat zijn wij”

Als kind groef hij fossielen op in de steengroeve in Winterswijk. Tijdscapsules, net als de videobanden die zo'n grote rol spelen in zijn werk. Kunstenaar Joep van Liefland: “De technologie gaat ons overnemen.”

Bij de burens aan weerszijden kun je je tegoed doen aan Ierse Guinness of zuurkool met Eisbein. Achter de ruit met het misleidende opschrift *Autocenter* draait het om kunst. Nog even, want Joep van Liefland en zijn compagnon Maik Schierloh draaien de deur van hun 'onafhankelijke kunstruimte' in Berlijn binnenkort op slot. De huur is niet meer op te brengen. Haast met een nieuwe locatie heeft Van Liefland niet. “Zo'n tussenfase hebben we eerder beleefd; we zijn al drie keer verhuisd.”

Twee jaar geleden streken ze hier neer, in Berlijn-Mitte. Niet het prestigieuze Mitte van het Museumsinsel en Unter den Linden, maar het deel waar nog Plattenbau staat, en een voormalige jeugdbibliotheek uit DDR-tijden in gebruik kon worden genomen als expositieruimte. *Autocenter*, nog steeds genoemd naar de garage waar het ooit begon. Minder alternatief dan toen, maar zeer populair onder Berlijnse volgers van de artistieke voorhoede. “We zijn een instituut geworden, zonder een cent subsidie”, zegt Van Liefland, terwijl om hem heen ruimte wordt gemaakt voor de laatste expositie.

Het tekent allemaal de ontwikkelingen in de stad, waar “niet meer alles kan.” “Het gemak waarmee je vroeger iets kon huren, of kraken desnoods, is verdwenen. Berlijn is booming, de stad trekt veel investeerders en enorme aantallen toeristen. Het klimaat wordt er een stuk minder uitzonderlijk op. Dat is jammer, al zou het ook naïef zijn om te geloven dat het eeuwig zo zou blijven.” Nog steeds stromen de jonge kunstenaars toe, maar ze treffen een andere situatie aan. “De koek is meer verdeeld.”

Via het *Autocenter* mag hij nog min of meer in verbinding staan met de *undergroundscene*, zelf is Van Liefland die allang ontgroeid. “Met mijn eigen kunst gaat het steeds beter. Berlijn en Duitsland hebben daar een grote rol in gespeeld. Alleen al omdat de infrastructuur hier veel groter is dan in Nederland, met veel meer tentoonstellingen, galleries, verzamelaars.” Wat hem in 1996 naar Berlijn dreef was het onbekende. “Ik ben geboren in Utrecht en daar altijd gebleven, tot ik na mijn studie voor een jaar naar de Verenigde Staten ging. Daarna wilde ik een nieuwe stap maken. Als kunstenaar heb je dan de keuze uit Londen, New York of Berlijn.” Hij kende de stad nauwelijks, maar “Berlijn leek me het meest interessant.” Nuchter: “En het was het goedkoopst.”

Inmiddels woont hij met vrouw en kind in de wijk Schöneberg. Zijn Nederlands heeft een Duits accent gekregen. “Ik was niet van plan 20 jaar te blijven. Maar voor mij functioneert het goed. Ik heb wel de behoefte om elders iets op te pikken, daarom ga ik volgend jaar naar Japan.” Hij lacht, een klein beetje betrap. “Ik voel me wel een gevestigd kunstenaar, ja. Het begint weer op Utrecht te lijken, ha ha. Al is Berlijn nog steeds een stuk veranderlijker.” Nederland was een tijdje helemaal uit beeld, maar de laatste jaren duikt hij hier toch weer vaker op. In voorbereiding zijn nu presentaties op de beurs Art Rotterdam en in het Stedelijk Museum in Amsterdam.

Maar eerst Enschede. “Een interessante stad met een interessante geschiedenis, door het textielverleden. En er is een academie, dus een kunstklimaat. Ik ben er een paar keer geweest, heb er ook samengewerkt met Kees de Groot van PlanetArt.” Een expositie in Concordia past prima, juist

omdat je het van hem misschien niet zou verwachten, zegt Van Liefland: "Ik ben niet zo calculerend. Bovendien waarderen ze mijn werk, dan zou arrogantie wel heel ongepast zijn."

Spiegel

De installatie die hij in Enschede laat zien, *Universum 465*, bestaat uit een vitrine met daarin een bakbeest van een videorecorder en een televisie, gecombineerd met een grote zeefdruk waarin de ingescande ruggen van videocassettes zijn verwerkt. "Technologie die ooit serieëel en clean werd geproduceerd, maar nu de tand des tijds laat zien." Sterker nog, "video is helemaal niks meer", zoals Van Liefland vaststelt over het medium dat een hoofdrol speelt in zijn oeuvre. "Ik raak er steeds meer van overtuigd dat het een spiegel is van onszelf. Die videobanden, dat zijn wij. Informatiesystemen die verouderen. Ik dacht altijd dat mijn werk ging over iets buiten mezelf, maar het is ook iets in mezelf." Weer een lach. "Daar moet je dan bijna 50 voor worden."

Het stemt hem allesbehalve melancholisch. "Het betekent dat alles mogelijk is!" Hij verdiept zich veel in het werk van futuristen, zoals dat van de Russische filosoof Fedorov, over de bevrijdende werking van technologie. "De technologie gaat ons overnemen", beweert Van Liefland stellig. "Dat gaat ons op verschillende manieren in staat stellen het heelal te bevolken." Hij vindt het idee eerder enerverend dan bedreigend, "al moet je je ogen niet sluiten voor de ingrijpende gevolgen. Het gaat om fundamentele veranderingen, en het is een illusie om te denken dat je dat kunt sturen of indammen. Maar dat wil niet zeggen dat je het niet moet proberen."

Nieuwsgierig enthousiasme overheerst. Voor Van Liefland is de euforie vergelijkbaar met die in de steengroeve in Winterswijk, waar hij als kind fossielen vond. "Het plaatst het zijn van nu in een groter perspectief."